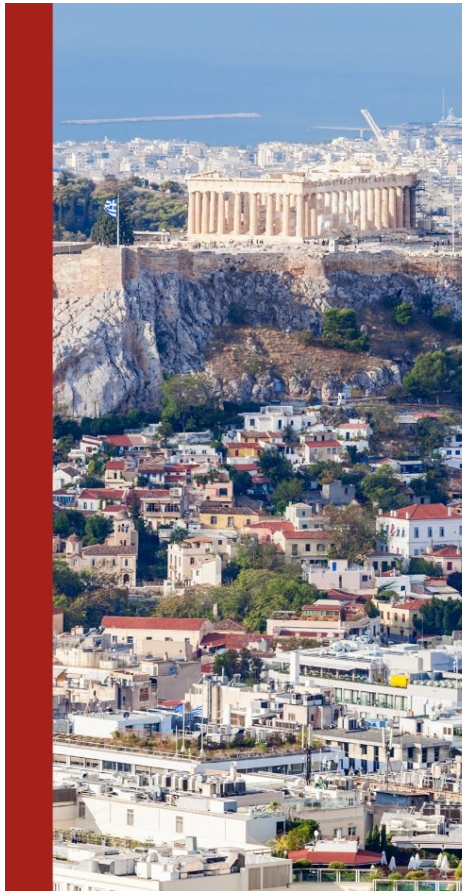

Bijlage bij het hoorcollege *Griekenland*

GRIEKENLAND

EEN HOORCOLLEGE OVER
DE ONTSTAANSGESCHIEDENIS
VAN HET MODERNE HELLAS,
VAN 1821 TOT NU

door Patrick Gouw

Inhoudsopgave

[Patrick Gouw](#)

[Bob Kommer Studio's](#)

[Inhoud hoorcollege](#)

[Beknopt chronologisch overzicht](#)

[Afbeeldingen college 1](#)

[Afbeeldingen college 2](#)

[Afbeeldingen college 3](#)

[Aanbevolen literatuur](#)

[Colofon](#)

Patrick Gouw

Dr. Patrick Gouw is historicus en verbonden aan de Universiteit Leiden. Hij is gespecialiseerd in de Klassieke Oudheid, maar ook in de (vroeg)moderne geschiedenis van Griekenland. Daarnaast begeleidt hij jaarlijks diverse culturele groepsreizen naar het Middellandse Zeegebied en is hij redacteur van het tijdschrift *Lychnari. Verkenningen in het Griekenland van nu*.

Opgenomen i.s.m. Bob Kommer Studio's

Bob Kommer Studio's, opgericht in 1952, is één van de oudste geluidsstudio's van Nederland. Naast het verzorgen van geluid voor diverse natuur- en animatiefilms, doet Bob Kommer Studio's al meer dan 20 jaar het 6-kanaals surround geluid van Omniversum en andere IMAX-theaters in Europa. De studio wordt ook gebruikt voor o.a. het inspreken van luisterboeken en het opnemen van hoorcolleges.

Kijk voor meer informatie op <http://www.bobkommer.com>

Inhoud hoorcollege

College 1. 'Vrijheid of Dood'. De Griekse Onafhankelijkheidsoorlog (1821-1832)

- H1. Griekenland. Een inleiding
- H2. Voorgeschiedenis. Griekenland onder de 'Tourkokratía' en het opkomende nationalisme in de Griekse diàspora
- H3. In opstand. Oorsprong en ontwikkeling van de revolte
- H4. Winst en verlies. Militair succes op de Peloponnesos en conflicten binnen de opstand
- H5. Hulp van buiten. De 'filhelleense beweging' en de rol van de Europese grootmachten
- H6. Onafhankelijk. De eerste jaren van het nieuwe Koninkrijk Griekenland

College 2. Van Grote Idee naar Grote Catastrofe (1832-1923)

- H7. Op eigen benen. De jonge natiestaat en het ontstaan van de Megali Idea
- H8. Transformatie en opstand. De Kretenzische kwestie en de opkomst van staatsman Eleftherios Venizelos
- H9. Omwenteling en euforie. De Balkan-oorlogen (1912-1913)
- H10. Verdeeld voorwaarts. Het Nationale Schisma en Griekenland in de Eerste Wereldoorlog
- H11. Megali Idea voltooid? Venizelos en de vredesconferentie van Parijs (1919)
- H12. Een tikkende tijdbom? De verhoudingen tussen christenen en moslims in Klein-Azië na de Balkan-oorlogen en WO1
- H13. Het paradijs verloren. De Grote Brand van Smyrna en het einde van de Megali Idea
- H14. Op drift. De gedwongen Grieks-Turkse bevolkingsuitwisseling na het verdrag van Lausanne en de impact op het moderne Griekenland

College 3. Tussen klassieke bakermat en Europees zorgenkind (1923-heden)

- H15. Nieuw begin. Griekenland na de Klein-Aziatische Catastrofe en in het interbellum (1923-1936)
- H16. Fascistische dictatuur of onbegrepen leider? Het regime van Ioánnis Metaxás (1936-1941)
- H17. Verwoesting en verzet. Griekenland onder Italiaanse, Bulgaarse en Duitse bezetting (1941-1944)
- H18. Verdeelde natie. De Griekse Burgeroorlog en de politieke strijd tussen links en rechts (1944-1949)
- H19. Koude Oorlog. Griekenland als strijdtoneel van ideologieën (1949 – 1967)
- H20. Het verdeelde eiland. Griekse tragedie op Cyprus
- H21. Terug bij af. De dictatuur van de Junta (1967 – 1974)
- H22. Buitenbeentje binnenboord. Griekenland en Europa, een haat-liefde verhouding (1974-heden)
- H23. What's in a name. De Macedonische kwestie in historisch en politiek perspectief
- H24. Eeuwige vijanden? Geschiedenis en actualiteit van de Grieks-Turkse betrekkingen
- H25. Tot besluit. Modern Griekenland, een historisch belaste maar succesvolle natiestaat?

Beknopt chronologisch overzicht

1453	Val van Constantinopel
1571	Cyprus ingenomen door de Ottomanen
1770	Orlov-opstand op de Peloponnesos
1814	Oprichting <i>Filiki Etaireia</i> in Odessa
1821	Begin Griekse Opstand
1826	Val van Mesolongi
1831	Moord op Ioannis Kapodistrias
1832	Verdrag van Londen: vestiging Koninkrijk Griekenland
1834	Athene vervangt Nafplion als Griekse hoofdstad
1844	Afkondiging Grondwet
1862	Afzetting koning Otto
1864	Ionische eilanden door Groot-Brittannië afgestaan aan Griekenland
1866-9	Grote Opstand op Kreta tegen Ottomaans bewind
1878	Brits bestuur op Cyprus
1881	Thessalië wordt aan Griekenland toegevoegd
1893	Opening Kanaal van Korinthe
1896	Olymische Spelen in Athene
1897	Dertigdaagse Grieks-Ottomaanse oorlog
1908	Revolutie van Jong Turken in Thessaloniki
1909	Goudi-coup; Eleftherios Venizelos premier
1912-3	Balkan-oorlogen; Macedonië en Kreta aan Griekenland toegevoegd
1915	Nationaal Schisma
1917	Deelname Griekenland aan WO I
1919	Griekse troepen trekken Smyrna binnen
1920	Verdrag van Sèvres
1921-22	Grieks-Turkse oorlog
1922	Brand van Smyrna
1923	Verdrag van Lausanne
1925-26	Dictatuur van Theodoros Pangalos
1935	Ballingschap van Eleftherios Venizelos
1936	begin dictatuur Ioannis Metaxas
1940	begin Grieks-Italiaanse oorlog
1941	dood Metaxas; Duitse inval
1944-49	Burgeroorlog
1947	Dodekanesos-archipel aan Griekenland toegevoegd
1952	Griekenland NAVO-lid
1955	etnisch geweld op Cyprus en in Istanbul
1960	Onafhankelijkheid Cyprus
1967	Begin Kolonelsregime (Junta)
1973	Opstand Polytechnieo (Technische Hogeschool, Athene)
1974	Turkse invasie op Cyprus en val Junta
1981	Toetreding Griekenland tot Europese Unie
1987	'Egeïsche kwestie' leidt tot acute oorlogsdreiging Griekenland-Turkije
1996	Dood van Andreas Papandreu
2004	Olympische Spelen van Athene
2009	begin Griekse financiële crisis
2015	clash Syriza-regering (Alexis Tsipras & Yannis Varoufakis) en Troika/EU
2018	Prespes-akkoord tussen Griekenland en Noord-Macedonië
2019-heden	regering Kyriakos Mitsotakis (Nea Dimokratia)
2021	viering 200 jaar Griekse Onafhankelijkheidsoorlog

Afbeeldingen

College 1. 'Vrijheid of Dood'. De Griekse Onafhankelijkheidsoorlog (1821-1832)

Onder invloed van het Verlichtingsdenken en de Franse Revolutie raakt ook de Griekse wereld begin 19^e eeuw in de ban van het nationalisme. Dit zou uiteindelijk leiden tot een gewapende strijd tegen de Ottomanen, met als inzet een onafhankelijk Griekenland. De opstand van 1821 was geen lokaal conflict, maar een revolte die vooral door externe factoren werd aangedreven en die zonder buitenlandse inmenging niet tot een goed einde kon worden gebracht. Het Koninkrijk Griekenland was de eerste moderne natiestaat die voortkwam uit het Ottomaanse rijk, maar was in de eerste jaren arm en onderontwikkeld.

Nieuwe kaart van Europisch Turkyen (1733)

De stapsgewijze uitbreiding van het moderne Griekenland

Europa in 1815

Kaart van het Ottomaanse Rijk en het Koninkrijk Griekenland (Library of Congress)

Griekenland 1861

Kaart van het moderne Griekenland

Revolutionaire vlag van het 'Genootschap van Vrienden'

Scène des massacres de Scio; familles grecques attendent la mort ou l'esclavage (Eugene Delacroix, 1826, Louvre)

Alexandros Ypsilantis steekt de rivier Pruth over, 1821 (Peter von Hess)

Ali Pasha (Adam Friedel, 1831, British Museum, Londen)

Grieken in een Weens koffiehuis (Theodor Leopold Weller, 1824)

Bisschop Germanos (Adam Friedel, 1831, British Museum, Londen)

Het leger van Griekse opstandelingen (Theodore Leblanc, 1829, Brown Digital Repository)

Karl Haag, *Griekse strijder*, 1869 (Benaki Museum, Athene)

Premier Ioannis Kolettis (1773-1847, Nationaal Historisch Museum, Athene)

De opstandelingen en filhellenen voor het bezette Athene (Theodore Vryzakis, 1855, Nationale Pinakothek Athene)

'Griekenland' overeind geholpen door Rigas en Korais (Theophilos Hatzimihail, eind 19e eeuw)

Portret van George Gordon Byron (1788-1824) - Thomas Phillips, 1813 (National Portrait Gallery, Londen)

Portret van Ioannis Kapodistrias (Dionysios Tsokos, 1840)

Portret van Lodewijk Sigismund Vincent van Heiden (1772-1850) - Johan Joeke Gabriel van Wicheren (Drents Archief, Assen)

College 2. Van Grote Idee naar Grote Catastrofe (1832-1923)

Met vallen en opstaan groeide Griekenland in de tweede helft van de 19^e en begin 20ste eeuw uit tot een belangrijke speler op de Balkan. Gedreven door de 'Groot-Griekse gedachte' (*Megali Idea*), het streven naar incorporatie van alle Griekstaligen, met als gedroomde hoofdstad Constantinopel, werden steeds meer gebiedsdelen bij de Griekse staat gevoegd. Onder leiding van premier Eleftherios Venizelos kwam de realisatie van de *Megali Idea* zeer nabij, maar tegelijkertijd raakte het land politiek en maatschappelijk sterk verdeeld en begaven de Grieken zich in een – uiteindelijk desastreus – avontuur in Klein-Azië. De 'Grote Catastrofe' van de Grieks-Turkse oorlog (1919-1922) zou het einde betekenen van meer dan tweeduizend jaar Griekse aanwezigheid aan de overzijde van de Egeïsche Zee, en tot een vluchtelingenstroom van 1.5 miljoen mensen leiden die het karakter van het moderne Griekenland ingrijpend zou veranderen.

De jonge koning Otto von Wittelsbach (1815-1867) - Friedrich Durck, 1832 (Bayerische Verwaltung der staatlichen Schlösser, München)

Hoge geestelijkheid, detail uit schilderij 'Intocht van koning Otto in Athene' (Peter von Hess, 1839; Neue Pinakothek, München)

Premier Charilaos Trikoupis (1832-1896)

De inauguratie van het Kanaal van Korinthe (Konstantinos Volonakis, 1893, Collectie Alpha Bank, Athene)

Spotprent over de Grieks-Turkse oorlog, 1897 (Le Petit Journal)

Koning Constantijn I van Griekenland (1868-1923)

Constantijn en Venizelos ten tijde van de Balkan-oorlogen (Library of Congress)

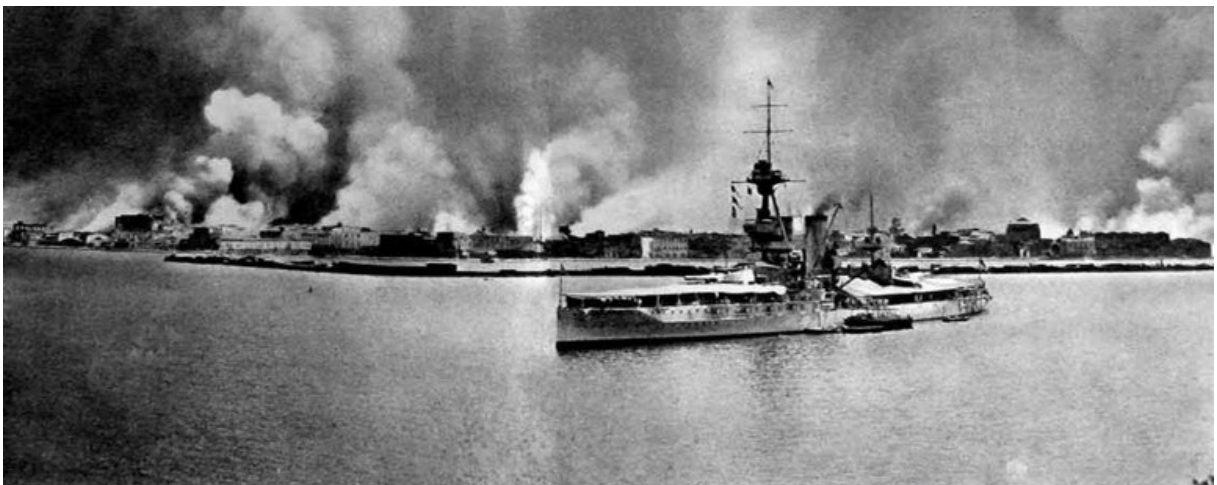
Het Griekse vlaggenschip Averof vaart in de Gouden Hoorn - Lykourgos Kogevinas, 1919
(Nationaal Historisch Museum, Athene)

Bisschop Chrysostomos van Smyrna

Griekse vluchtelingen op de kade van Smyrna, 1922

Smyrna in vlammen, 1922

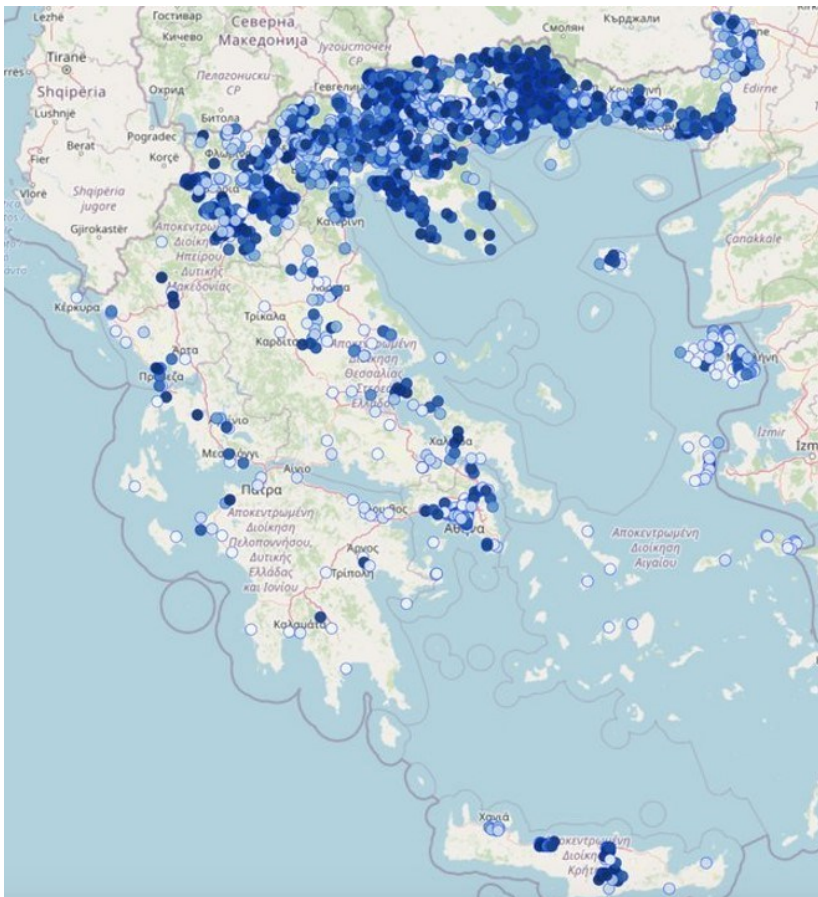
Turkse leger trekt Smyrna binnen, 1922 - Atatürk Museum (Ankara)

Klein-Aziatische vluchtelingen in tenten voor de tempel van Theseus, Athene (1922) - C.D. Morris, National Geographic

Nieuw begin, de inwijding van de vluchtelingenwijk Drapetsona, 1925

Nieuwe vluchtelingendorpen en wijken in Griekenland na de bevolkingsuitwisseling met Turkije

Venizelos tekent het verdrag van Lausanne, 24 juli 1923

Venizelos en Atatürk tijdens een staatsbanket in 1930 (Ankara)

Premier Eleftherios Venizelos (1864-1936) (Nationaal Archief, Den Haag, 1935)

Standbeeld van premier Eleftherios Venizelos in Thessaloniki (foto Patrick Gouw)

College 3. Tussen klassieke bakermat en Europees zorgenkind (1923-heden)

Net als elders in Europa zag het interbellum in Griekenland politieke instabiliteit en economische depressie. Gekoppeld aan de sterke interne verdeeldheid maakte dit de weg vrij voor militaire interventie en dictatuur, die terugkerende fenomenen zouden blijken in moderne Griekse geschiedenis. Met de Tweede Wereldoorlog brak een tweede decennium – na dat van 1912-1922 – van verwoesting en ellende aan. WO II ging naadloos over in een nog ingrijpendere Burgeroorlog tussen (communistisch) Links en Rechts, die diepe maatschappelijke scheidslijnen trok en waarvan de gevolgen nog vele decennia tastbaar bleven. Spanningen op Cyprus, de eeuwige twistappel tussen Griekenland en Turkije, leidden uiteindelijk tot een opdeling van het eiland, maar ook tot de val van het gehate Kolonelsregime. Sinds 1974 fungeert Griekenland als een parlementaire democratie, maar met vaak moeizame relaties met de buurlanden – ten gevolge van het beladen, gedeelde historische verleden. Als vermeende bakermat van de westerse beschaving bekleedt Griekenland een speciale plaats in Europa, maar de financiële crisis van de jaren 2009-2015 stelde de verhoudingen behoorlijk op scherp.

Dictator Ioannis Metaxas

Afscheid moeder en zoon, aan de vooravond van de Grieks-Italiaanse oorlog

Italiaanse en Duitse campagnes tijdens WO II in Griekenland

Nazi-vlag wordt gehesen op de Akropolis

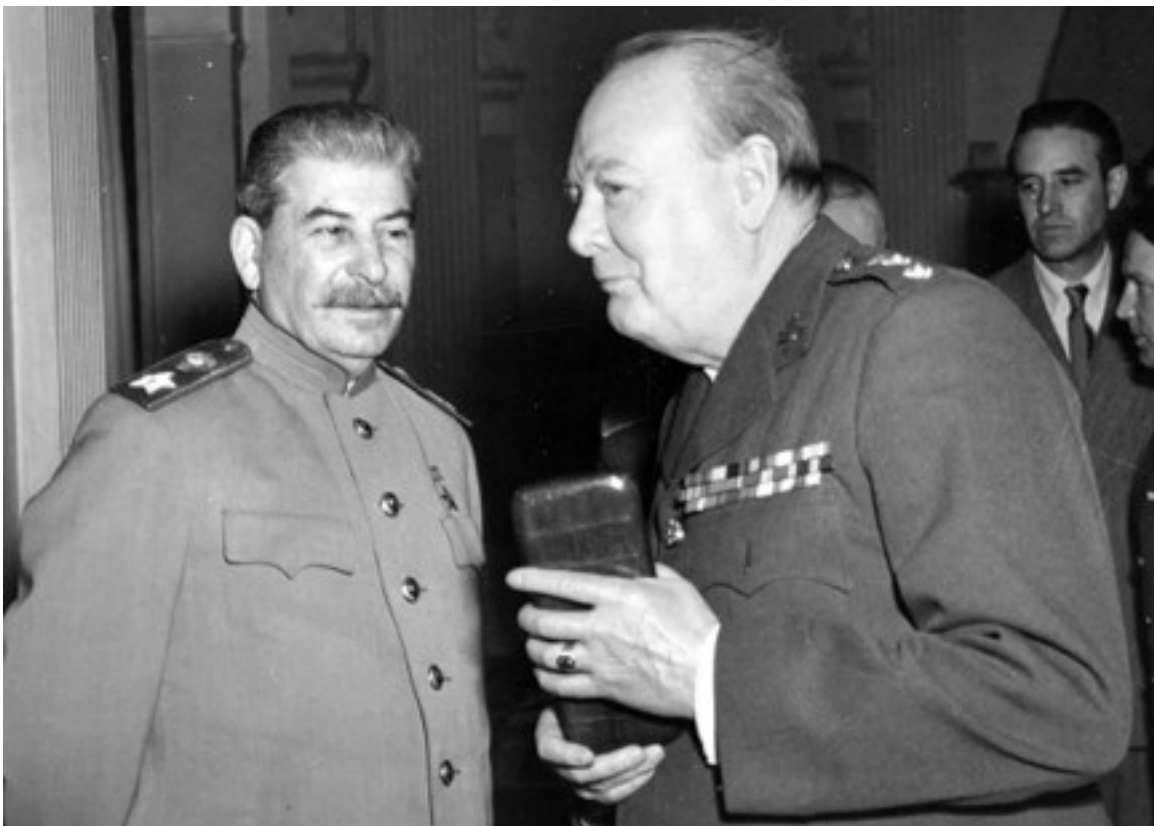
Rouwende vrouwen bij de graven van geëxecuteerde dorpelingen in Kalavryta, 1943

Vrouwelijke partizanen van de communistische verzetsbeweging EAM-ELAS

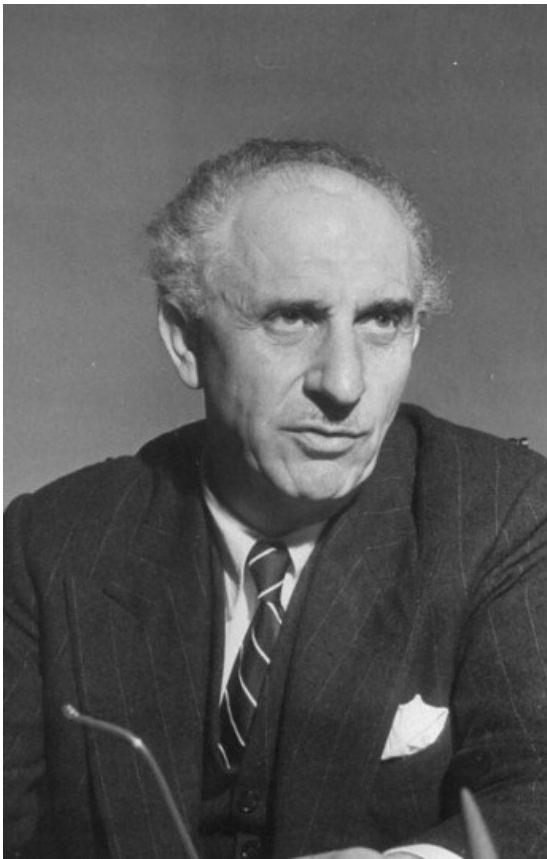
Bevrijding van Athene, oktober 1944

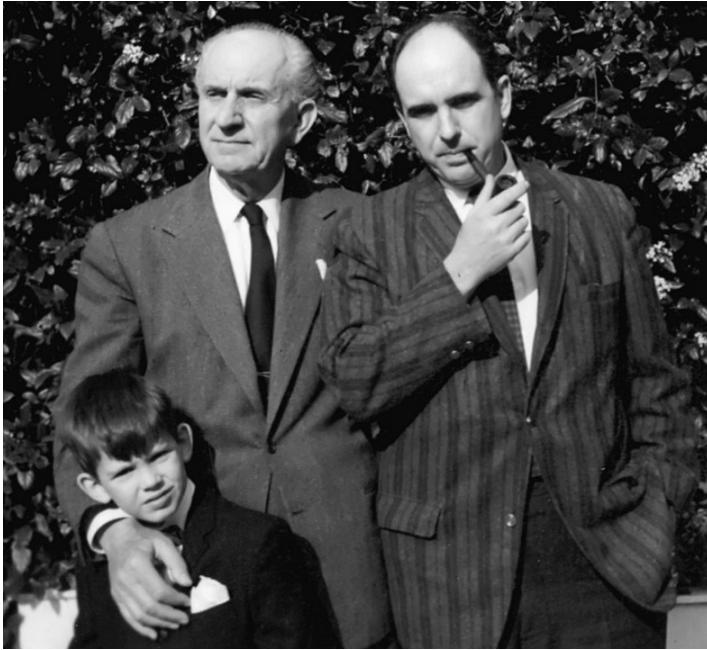
Griekse toekomst op een kladje. Churchill en Stalin sluiten de percentageovereenkomst, oktober 1944

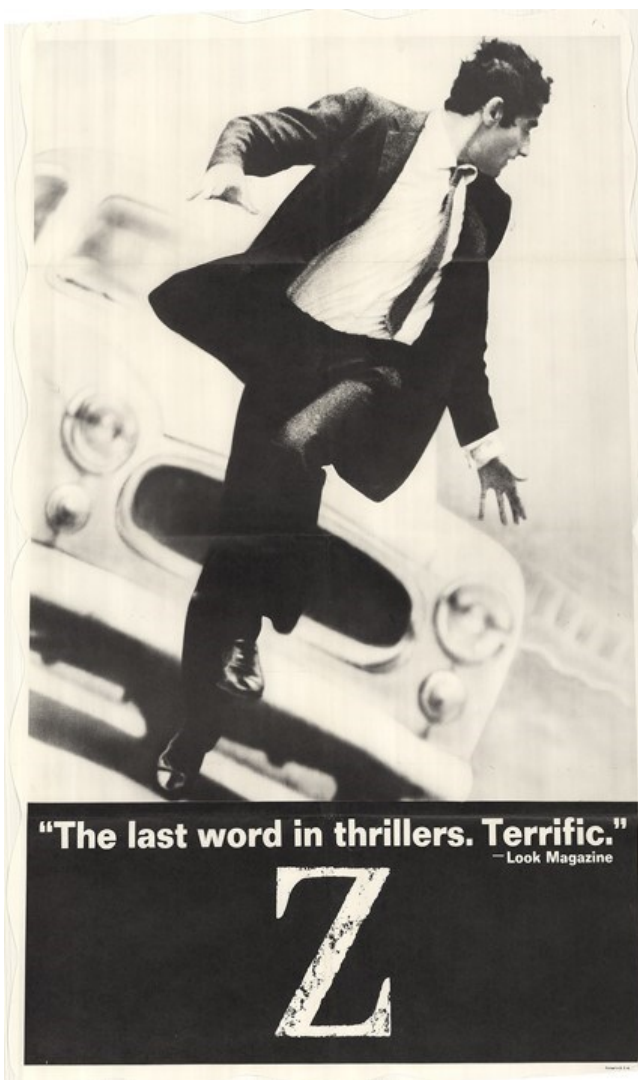
De jonge koning Constantijn II (1940-2023)

George Papandreou (1888-1968), naoorlogs premier

Drie generaties Griekse premiers in één familie. De Papandreous.

Politieke thriller over Griekse jaren '60. De film Z van Costa Gavras, 1969

Grieks-Cypriotische jeugd tijdens een betoging voor aansluiting van het eiland bij Griekenland, 1955

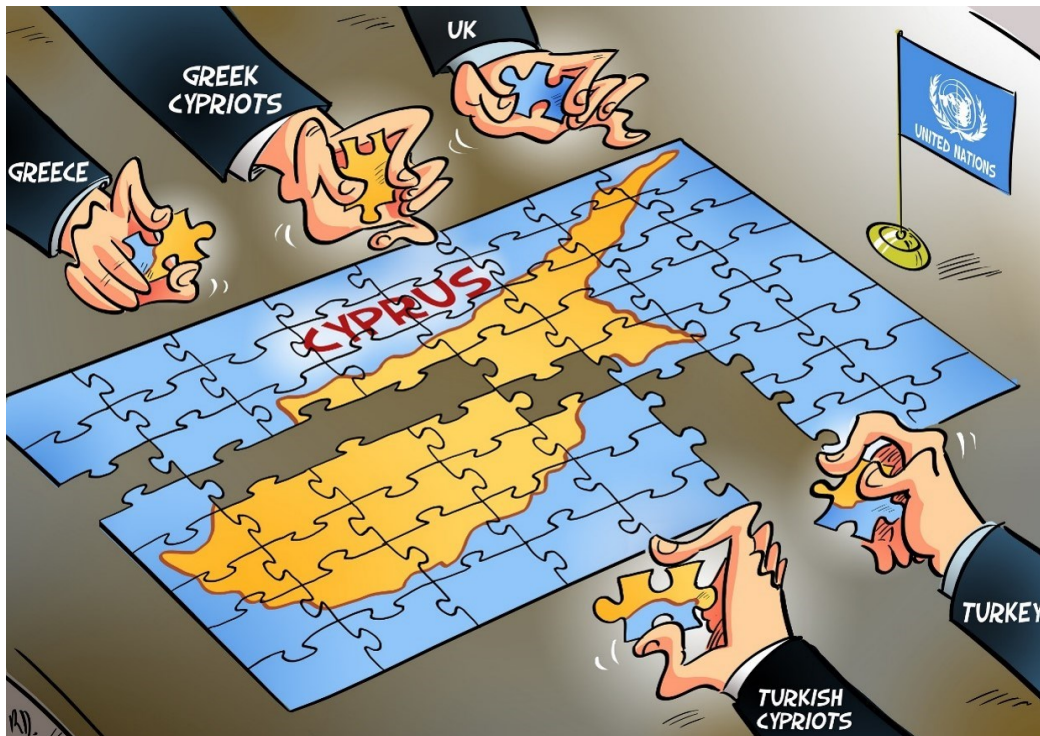
Aartsbisschop Makarios van Cyprus

Cypriotische strijders (EOKA) o.l.v. George Grivas

De Turkse invasie van Cyprus leidde tot een grote vluchtelingenstroom

Onoplosbare puzzel van Cyprus

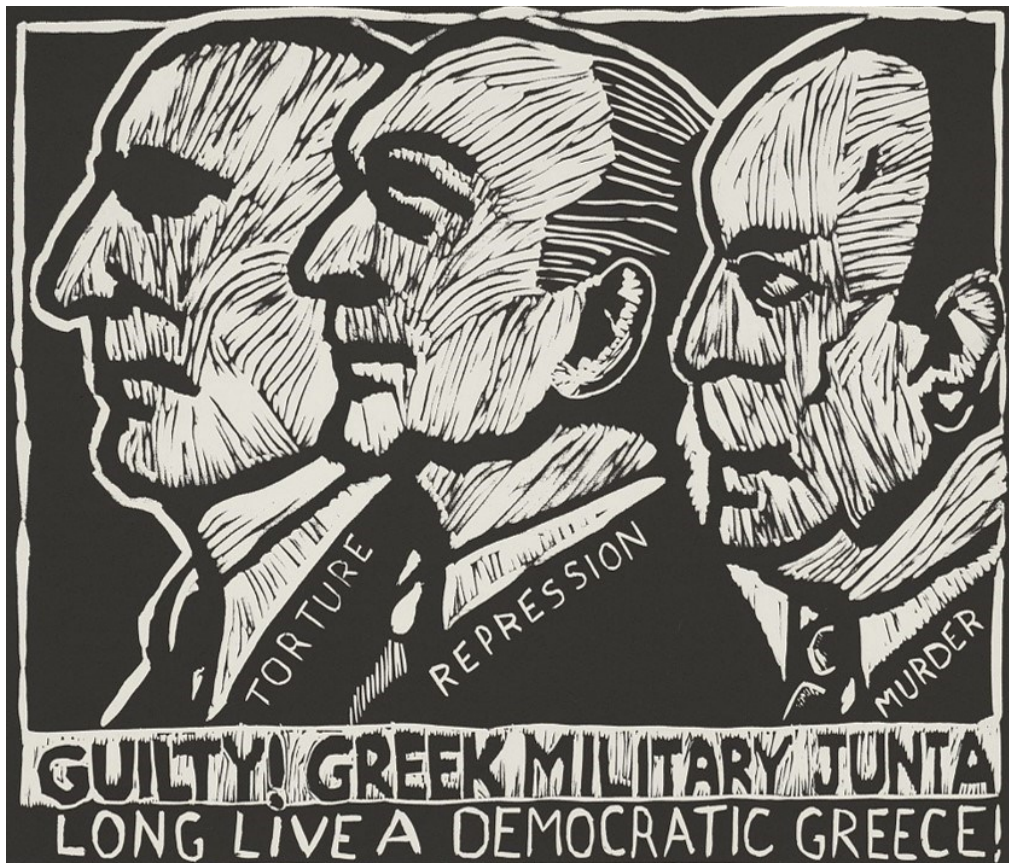
Grieken verdreven uit Istanbul (1964)

De Griekse kolonels (1967-1974)

Mikis Theodorakis

Aanklacht tegen de Griekse Junta op een Amerikaanse poster (Leon Klayman-Wilfred Owen Brigade, 1975) - Library of Congress

Athene bevrijd van de Junta (1974)

Andreas Papandreu (PASOK) tijdens een verkiezingsbijeenkomst in Rethymnon, 1977

Staatsman Konstantinos Karamanlis

Griekenland treedt toe tot de Europese Unie, 1979-81

Premier George Papandreou verklaart GR in 2011 bankroet

Financiële crisis 2011-2015

Hoofdpelers van de post-crisisjaren. Alexis Tsipras en Kyriakos Mitsotakis

Pro-EU betoging in Thessaloniki, 2015

Demonstratie in Athene tegen de voorgenomen naamswijziging van de Republiek Macedonië (2018)

Twistappel Macedonië door de eeuwen heen

Prespes akkoord. Premiers Zoran Zaev (premier van Noord-Maceconië) en Alexis Tsipras in Skopje, 2 april 2019

Aanbevolen literatuur

Over het moderne Griekenland zijn de afgelopen jaren vele boeken geschreven. Hieronder een aantal uitstekende overzichtswerken, die de gehele periode van dit hoorcollege bestrijken. Voor wie meer wil lezen over specifieke tijdvakken en gebeurtenissen is ook een uitgebreidere literatuurlijst opgenomen – zonder hierbij volledig te willen en kunnen zijn.

Standaardwerken

Roderick Beaton, *Greece. Biography of a Modern Nation* (Penguin, 2020)

Richard Clogg, *A Concise History of Greece*, 4rd edition (Cambridge University Press, 2021)

Thomas W. Gallant, *Modern Greece. From the War of Independence to the Present*, second edition (Bloomsbury, 2016)

Stathis N. Kalyvas, *Modern Greece. What Everyone Needs To Know* (Oxford University Press, 2015)

Kostas Kostis, *History's Spoiled Children. The Story of Modern Greece* (Oxford University Press, 2018)

Mario Molegraaf, *Onder de Akropolis. Kleine geschiedenis van het moderne Griekenland* (Prometheus, 2016)

Onafhankelijkheidsoorlog

Roderick Beaton, *Byron's War. Romantic Rebellion, Greek Revolution* (Cambridge, 2013)

Roderick Beaton, *The Greek Revolution of 1821 and its Global Significance* (Aiora Press, 2021)

David Brewer, *The Greek War of Independence. The Struggle for Freedom from Ottoman Oppression* (Londen, 2011)

Patrick Gouw, 'De Griekse Onafhankelijkheidsstrijd en het Europese filhellenisme', in: *De Boekenwereld* 35.4 (2019) pp. 34-39

Mark Mazower, *The Greek Revolution. 1821 and the Making of Modern Europe* (Penguin, 2021)

Megali Idea en bevolkingsuitwisseling

Bruce Clark, *Twice a Stranger. How Mass Expulsion Forged Modern Greece and Turkey* (Harvard University Press, 2009)

Michael Llewellyn Smith, *Ionian Vision. Greece in Asia Minor, 1919-1922* (Hurst & Company, 2016)

Michael Llewellyn Smith, *Venizelos. The Making of a Greek Statesman, 1864-1914* (Hurst & Company, 2021)

Giles Milton, *Paradise Lost: Smyrna 1922. The Destruction of Islam's City of Tolerance* (John Murray, 2008)

Erik-Jan Zürcher, *Turkije. Een moderne geschiedenis* (Amsterdam University Press, 2014)

WO II en Burgeroorlog

David Brewer, *Greece. The Decade of War: Occupation, Resistance and Civil War* (I.B. Tauris, 2016)

André Gerolymatos, *An International Civil War: Greece, 1943-1949* (New Haven, 2016)

Mark Mazower, *Inside Hitler's Greece. The Experience of Occupation, 1941-1944* (Yale University Press, 1995)

Cyprus

James Ker-Lindsay, *'The Cyprus Problem'. What Everyone Needs To Know* (Oxford University Press, 2011)

Kees Klok, *Afrodite en Europa. Een beknopte geschiedenis van Cyprus, van de prehistorie tot heden* (Dioskouri, 2005)

Contemporain Griekenland

Jeroen Dijsselbloem, *De Eurocrisis. Het verhaal van binnenuit* (Prometheus, 2018)

Johanna Hanink, *The Classical Debt. Greek Antiquity in an Era of Austerity* (Harvard University Press, 2017)

Frans van Hasselt, *Beladen erfgoed. Het Griekenland van voor de crisis* (Groningen, 2018)

Jule Hinrichs en Shereen El Sherbini, *De Griekse crisis. Een land op zoek naar zijn plaats in Europa* (Amsterdam University Press, 2016)

Antonis Liakos & Nicholas Doumanis, *The Edinburgh History of the Greeks, 20th and early 21st Centuries. Global Perspectives* (Edinburgh University Press, 2023)

Tijdschrift *Lychnari*. Verkenningen in het Griekenland van nu (www.lychnari.nl)

Colofon

Home Academy geeft hoorcolleges uit voor thuis en onderweg. Direct te downloaden of onbeperkt te beluisteren in de Home Academy Club. Interessante onderwerpen, van geschiedenis tot natuurwetenschappen, voorgedragen door boeiende sprekers. Zo kan je kennis opdoen in de auto, in de trein, op de fiets of thuis op de bank. Download de Home Academy app voor het beluisteren van onze hoorcolleges op een mobiel of tablet.

Kijk verder op www.home-academy.nl

Uitgave Home Academy Publishers
Middelblok 81
2831 BK Gouderak
Tel: 0182 – 370001
E-mail: info@home-academy.nl

Opname	Bob Kommer (Den Haag, najaar 2023)
Stem Inleiding	F.C. van Nispen tot Sevenaer
Muziek Intro	Cok Verweij
Mastering	Frits de Bruijn
Vormgeving	Floor Plikaar

© Hoorcollege Copyright 2023 Home Academy Publishers B.V.
ISBN 978 90 8530 257 5
NUR 692, 77, 78

Alle rechten voorbehouden. Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen, mag niets uit deze uitgave worden vervoelvoudigd, uitgeleend, verhuurd, uitgezonden, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door (foto)kopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaand schriftelijk toestemming van de uitgever.